

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.085>

УДК 303:379.8

Н.В. ВЕРНІГОРОВА, інженер першої категорії, аспірант
Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України», м. Одеса, Україна

 orcid.org/0000-0002-5968-4211

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЬКИХ ПАРКІВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ОПИТУВАНЬ

Ключові слова: благоустрій парків, оцінка потреб громадян, анкетування та економічні рішення, розвиток міського простору.

Представлено результати соціологічного опитування в Україні щодо задоволеності населення їхніми місцевими парками. Дослідження опирається на зарубіжний досвід анкетування стосовно благоустрою міських парків і теоретичні напрацювання українських і зарубіжних учених стосовно важливості паркового простору в культурному житті. Використано методи дослідження: анкетування з використанням електронних ресурсів зв'язку, аналітичний метод і логічне узагальнення. Визначено особливості та проблеми проведення опитувань в Україні, основні напрями актуальних потреб і вподобань громадян у сфері використання парків. Виділено деякі пріоритетні особливості потреб громадян у використанні парків для мешканців великих і малих міст. Запропоновано універсальну методику оцінювання результатів анкетування, яка прийнятна для оцінювання будь-яких анкет, проста у використанні та дає розуміння пріоритетності тих чи тих напрямів.

Постановка проблеми та актуальність. Розвиток парків, як суспільного простору рекреаційного та культурного значення, потребує всебічних досліджень економічних та організаційних можливостей щодо їхнього вдосконалення, а також досліджень суспільного попиту в цій сфері. Вагомий внесок в ухваленні найефективніших та актуальніших рішень можуть надати зв'язки з громадськістю через анкетування. В Україні на рівні методичних рекомендацій уже розпочинається процес сприяння участі громадськості в ухваленні рішень. Доказом цього є розроблення методичних рекомендацій з проведення онлайн-опитувань громадськості під час планування громадських просторів [1], випущені у рамках проекту Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні» 2020 р. Проект покликаний впровадити стандарти громадської участі щодо вдосконалення міських просторів, підвищення компетенції представників влади у проведенні соціологічних досліджень. Водночас, як

Цитування: Вернігорова Н.В. Аналіз організаційно-економічного забезпечення міських парків України на основі опитувань. *Економіка та право*. 2022. № 3. С. 85—96. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.03.085>

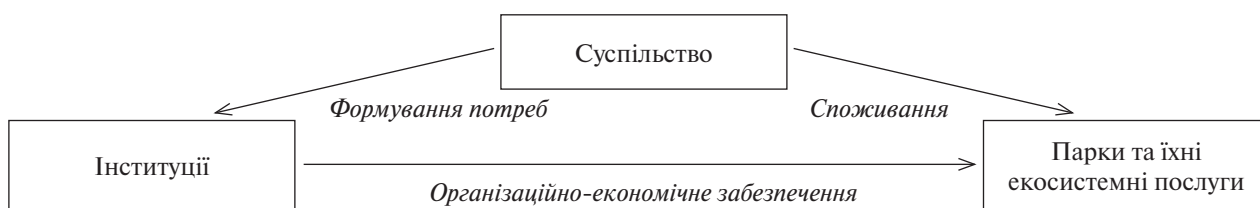

Рис. 1. Взаємозв'язок інституціональної та соціальної складової у формуванні організаційно-економічного забезпечення парків

Джерело: складено автором.

вважають автори методичних рекомендацій, результати опитування громадян не дають сформульованої спільної думки, а результати онлайн-опитувань не є репрезентативними. Отже, інтернет-анкети корисні в аналізі ситуації у парковому господарстві та виконують роль орієнтирів. Опитування дають можливість визначитись з пріоритетними запитам та потребами громадян, і попередити виникнення конфліктів інтересів.

Утім, опитування громадян (які не є експертами у благоустрої парків, а лише користувачами) також мають свої переваги. За свідченням Куллера, у контексті розуміння відносин людини і природного середовища, важливою є точка зору користувачів [2], оскільки існують певні відмінності у баченні потреб серед користувачів та експертів [3]. Тому під час планування парків актуальним є розуміння потреб різних груп відвідувачів, з метою визначення ефективних рішень щодо їхнього функціонування [4].

Стан вивчення питання. Важливість соціологічних досліджень у сфері паркобудування зазначили такі вчені: В.Д. Ковтун [5, 6, 7], Ю.М. Ключко, Л.О. Троєльнікова, Н.М. Цимбалюк [7], О.Р. Копієвська [8], І.В. Петрова [9] та ін. З огляду на аналіз даних робіт можна сказати, що тематика соціологічних досліджень порушується у дискурсі культурологічної сфери й індустрії дозвілля. Як окреслює об'єкт дослідження В.Д. Ковтун, соціологія паркобудівництва вивчає «соціальні спільноти у середовищі парків» та «парк як соціальну інституційну структуру» [10]. Значний обсяг наукових робіт у сфері паркобудування стосується особливостей планування та технологій створення. У даному напрямі працювали автори: С.І. Кузнецов [11, 12], Ю.О. Клименко, В.М. Черняк [12] та ін. Широке застосування на практиці метод соціологічних опитувань здобув у США, аналіз опитувань часто можна зустріти у періодичних ви-

даннях Національної асоціації відпочинку та парків (NRPA) — *Parks & Recreation Magazine*, *Journal of Leisure Research*, і *SCHOLE* [13].

Метою статті є визначення рекреаційних, досвідних, екологічних та інших потреб населення як основних пріоритетних напрямів інституціональної підтримки парків. Основними завданнями роботи є проведення соціологічного дослідження щодо задоволення населення міськими парками, проведення аналізу отриманих результатів, надання авторського висновку щодо відповідності потреб суспільства та пропозицій сучасних парків в Україні, формулювання пропозицій щодо методики оцінювання парків на основі проведення соціологічних опитувань.

Методи дослідження. У світовій практиці соціологічні дослідження в сфері паркобудування допомагають у побудові діалогу між державою, парковими службами та суспільством. США, Німеччина, Швеція та Норвегія приділяють особливу увагу соціальній сутності парків, актуальності їхніх послуг для суспільства (рис. 1).

Метод соціологічного опитування можна застосовувати у багатьох сферах науки, зокрема й в економічній. Особливо, коли економічний розвиток об'єкта пов'язаний із соціальним попитом, проблемами та процесами у соціумі. Соціальна дійсність є основним джерелом здобуття даних. Тому для економічної науки, предметом вивчення якої є взаємини людей під час виробництва, розподілу та споживання, соціологічне дослідження є актуальним для розкриття процесів у певній сфері суспільної дійсності [7].

Результати дослідження. Для розуміння перспективних напрямів розвитку парків в Україні автором складено анкету, що містить 13 запитань. Анкетування проведено серед жителів різних міст України впродовж 2021 р. через фейсбук та отримано 320 анкет відповідей. Питання можна розділити на чотири блоки:

1 блок — питання про необхідність парків; 2 — питання про споживацький потенціал парків; 3 — про споживацькі переваги споживачів екосистемних послуг парків; 4 — об'єктивна інформація про респондентів. Отже, наведемо нижче результати опитування.

1. На питання, чи важливі парки у вашому місті, можна побачити такий розподіл респондентів (рис. 2): парки у місті відносяться до об'єктів значної важливості. Це пояснюється тим, що, окрім екологічних функцій, вони виконують роль громадського простору та задовольняють рекреаційні й оздоровчі потреби суспільства.

2. На запитання «Як часто ви відвідуєте парки», маємо відповіді: більшість респондентів досить часто відвідує парки. Але орієнтовно 24,4 % відвідують парки лише 1—2 рази на місяць, що є досить низьким показником, особливо якщо враховувати високу значимість парків у місті. Дані показники можна трактувати так: наявність і доступність парків (пропозиція) не відповідає попиту і потребам суспільства (рис. 3).

3. Для розуміння ролі парків у житті містян ми вирішили дізнатись, як зміниться життя респондентів зі збільшенням площ парків у містах їхнього проживання: значна частка містян (52,2 %) зможе більше часу проводити на свіжому повітрі. З економічної точки зору треба розуміти, що проведення часу поза місцем проживання чи роботи є можливістю долучитись до тих чи інших економічних відносин щодо придбання послуг та актуальної продукції. Значна частка респондентів (40,3 %) також зазначила, що покращиться якість відпочинку внаслідок створення нових парків. Даний факт вказує на те, що парки, а саме їхня природна складова, а є перспективними для розвитку відпочинкової галузі (рис. 4).

Далі розглянемо споживацький потенціал парків. Щоб найширше розглянути суттєві причини, з яких містяни не відвідують парків або бувають там рідко, у наступному запитанні респонденти могли обрати будь-яку кількість відповідей.

4. Якщо ви рідко відвідуєте парки або не відвідуєте їх зовсім, то з якої причини? Як бачимо з рис. 5, основними факторами до зменшення відвідувачів у парках є брак вільного часу та недоглянута територія. Тому можна сказати, що підвищенню використання парків містянами сприятиме їхнє розташування поблизу місць проживання та роботи громадян, а також підвищення рівня благоустрою парків.

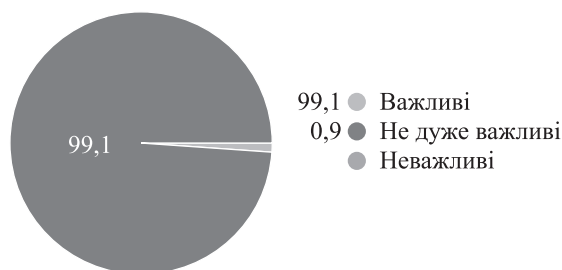

Рис. 2. Думка респондентів щодо важливості парків у місті, %

Джерело: складено автором.

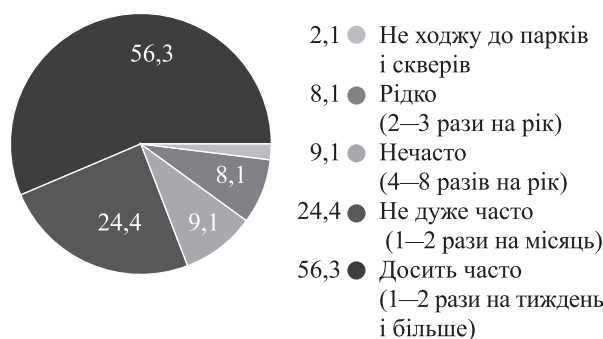

Рис. 3. Частота відвідування парків жителями України, %

Джерело: складено автором.

Рис. 4. Збільшення площ парків та зміни у житті респондентів, %

Джерело: складено автором.

Створення парків у ділових і промислових районах відкриває шляхи до створення найрізноманітніших варіантів озеленення — на дахах, невеликі сквери відпочинку біля фірм, закриті зелені зони спокійного відпочинку. Треба відзначити, що дані парки за належного інфраструктурного забезпечення можуть стати популярним місцем для переговорів і зустрічей, і допомогти у подоланні стресу та перевтоми. У даному випадку можна запропонувати парки «обідньої перерви», які матимуть свої характеристики й оформлення залежно від виду діяльності робітників та їхніх робочих потреб. Актуальним є і часткове перенесення ділових зустрічей до міських парків. Дана пропозиція перед-

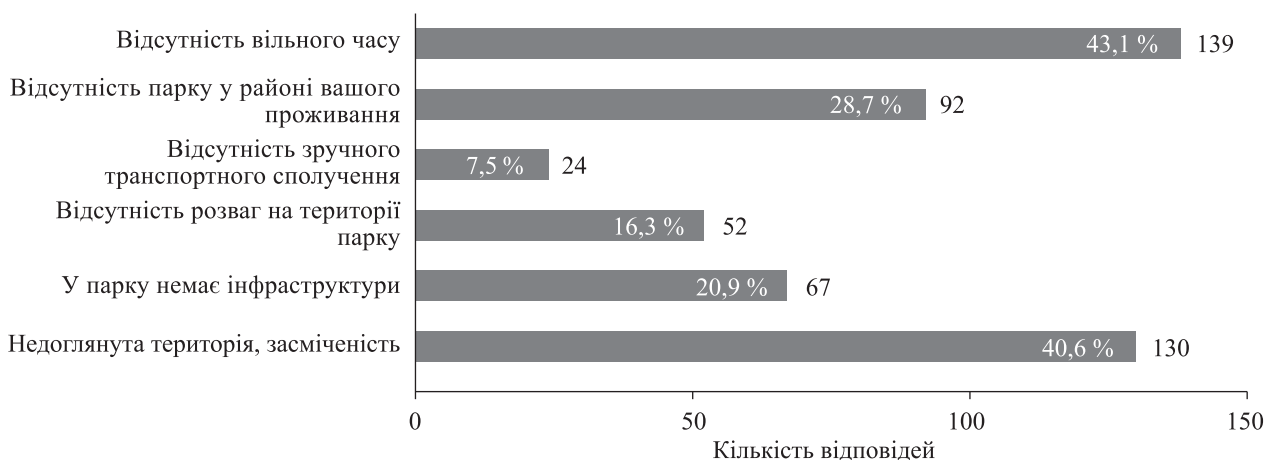

Рис. 5. Основні причини зниження відвідування парків у місті

Джерело: складено автором.

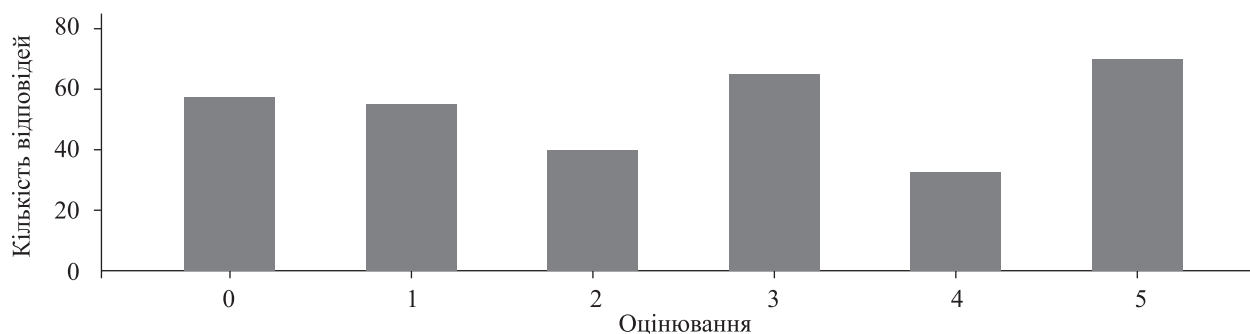

Рис. 6. Відповідність простору парків відвідувачам з особливими потребами

Джерело: складено автором.

бачає інфраструктурне забезпечення ділянки парку для проведення зустрічей (стілець, проектор для презентацій, комп'ютер, критий навіс від сонця), яке перебуває на балансі парку та видається у використання за символічну плату.

5. Далі респондентам запропоновано оцінити задоволення потреб людей з обмеженими можливостями на території парків, де по осі *OX* — оцінювання, а по осі *OY* — кількість відповідей: «5» — повністю згоден, «1» — категорично незгоден, «0» — важко відповісти.

На рис. 6 думки респондентів щодо відповідності потребам людей з обмеженими можливостями значно відмінні. З одного боку, найвищу кількість відповідей набрала п'ятибальна оцінка, з іншого боку, на другому місці оцінка «1» — «категорично незгоден», а також «0» — «важко відповісти». Це можна пояснити різноманітним рівнем забезпечення парків, в одному і тому ж місті можна зустріти парки як високого, так і низького рівня інфраструктурного забезпечення. Тобто дане запитання висвітлює точку

зору респондентів локально — на рівні міста його проживання або навіть групи окремих парків, що доступні респонденту. Загалом результат відповідей на дане запитання можна розцінювати як «50 на 50 %». Це означає, що на рівні держави немає програм інклюзивності міських парків та стандартів щодо їхнього використання особам з обмеженими можливостями.

Третій блок запитань — споживацькі переваги респондентів до екосистемних послуг парків. Ціллю цих запитань є визначення перспективних напрямів розвитку парків, визначення бажаних і небажаних якостей середовища парків.

6. На запитання «З якою ціллю ви відвідуєте парки», у респондентів була можливість обрати будь-яку кількість відповідей, адже у відвідувача парку найчастіше є декілька пріоритетних цілей. Як бачимо з рис. 7, найрозповсюдженішими потребами є спокійна прогулянка (78,8 % респондентів), на другому місці — зустріч з друзями (50,9 %) і прогулянка з дити-

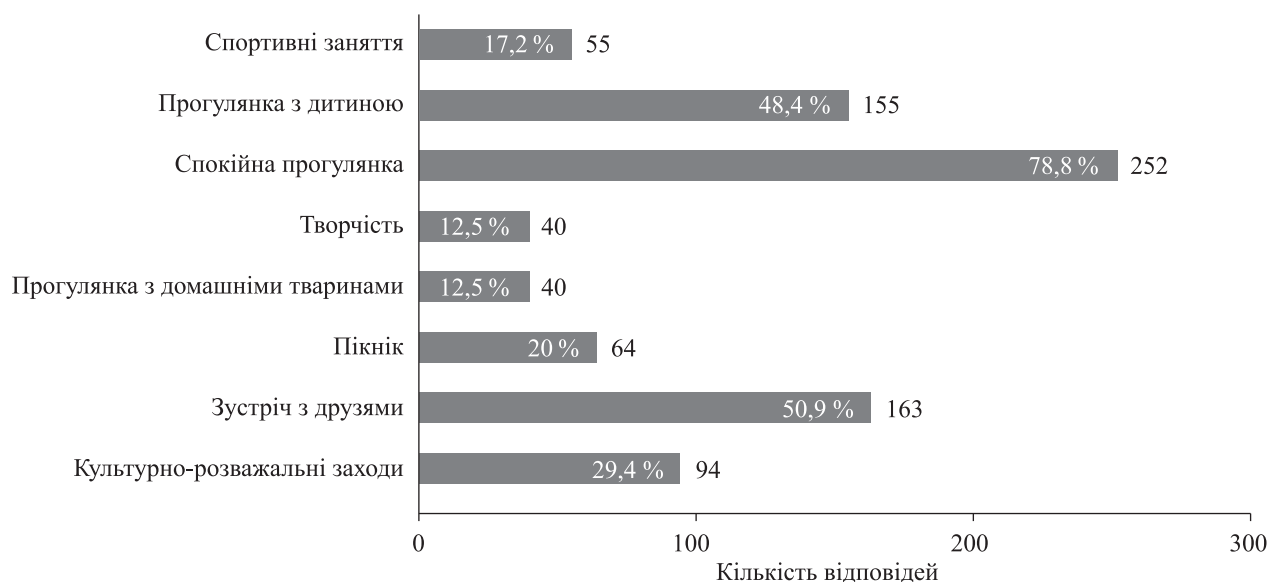

Рис. 7. Цілі відвідування парків респондентами
Джерело: складено автором.

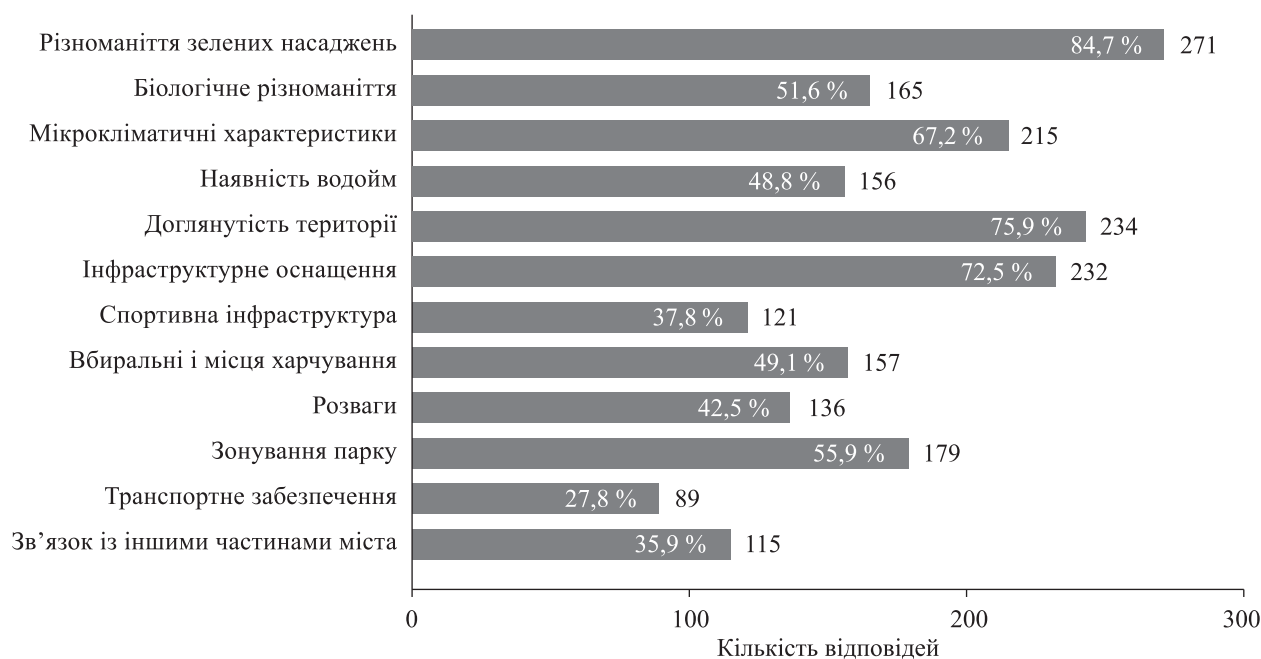

Рис. 8. Потенціал парків у створенні сприятливих вражень
Джерело: складено автором.

ною (48,4 %). Культурно-розважальні заходи набрали лише 29,4 %, отже, облаштування парків для розважальних заходів не є пріоритетним з точки зору відвідувачів. З даної позиції можна рекомендувати облаштування парків зі створенням усамітнених куточків відпочинку (бесідок, лавок, майданчиків, галявин) і мережі алей із затінком.

Також варто стимулювати спортивну та творчу активності у парках, які набрали досить малий

відсоток відповідей (17,2 і 12,5 % відповідно). Основне призначення парків як об'єктів громадського простору — відпочинок та оздоровлення. Спортивні заняття та творчість є саме тими видами діяльності, що відновлюють психічне та фізичне здоров'я. Малу популярність даних напрямів також можна пояснити відсутністю соціальних та оздоровчих програм у діяльності парків, які могли б популяризувати здоровий спосіб життя та творчий розвиток особистості.

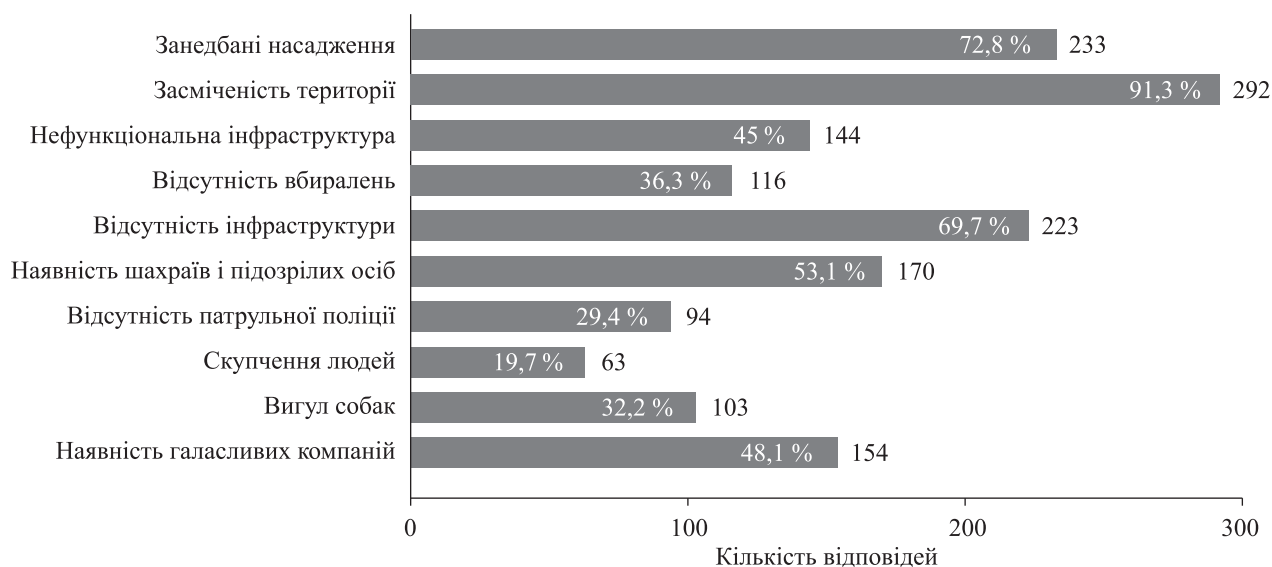

Рис. 9. Основні фактори, що створюють дискомфорт під час відвідання парків
Джерело: складено автором.

7. Далі розглянемо якісні показники парків, що викликають найсприятливіші враження. Варіанти відповідей у запитанні розділено на три складові, що характеризують основні якості характеристик середовища парку, а саме: якість природної складової, якість інфраструктури, архітектурно-планувальні рішення (рис. 8). Для якості природної складової найважливішими є різноманіття зелених насаджень (84,7 %) і мікрокліматичні параметри (67,2 %). Щодо інфраструктурного забезпечення, то згідно з анкетуванням найважливішими є доглянутість території (75,9 %) та інфраструктурне оснащення парків — 72,5 %. Серед архітектурно-планувальних рішень найактуальнішим для відвідувачів є зонування парків (55,9 %).

8. Далі розглянемо основні якісні характеристики, дискомфорт парків. У даному запитанні варіанти відповідей розділено на такі чотири групи: показники неестетичності (занедбані зелені насадження, засміченість території, нефункціональна інфраструктура); показники фізичного дискомфорту (відсутність вбиралень, інфраструктури); показники небезпеки (наявність шахраїв або підозрілих осіб, відсутність патрульної поліції); психологічного дискомфорту (скупчення людей, вигул собак, наявність галасливих компаній).

Якщо розглядати відповіді респондентів за приналежністю до зазначених груп (рис. 9), можна побачити, що найбільший дискомфорт створюють показники неестетичності, що охоп-

люють якісні показники стану зелених насаджень і господарську забезпеченість парків. На другому місці показники фізичного дискомфорту, що переважно представлено інфраструктурним оснащення парків для безперешкодного користування екосистемними послугами парків. І на третьому місці йдуть показники небезпеки та психологічного дискомфорту. Тобто можемо знову ж зазначити, що першочергове значення для відвідувачів має якість природної складової та можливість безперешкодного споживання екосистемних послуг через відповідне інфраструктурне забезпечення.

9. Далі розглянемо, якими є переважні напрями розвитку парків з позиції респондентів. Наступне запитання — «Яким є парк Вашої мрії»? Запропоновано чотири варіанти, які висвітлюють основні ідеї: парки для розваг, природні парки та парки активного відпочинку та оздоровлення. Як бачимо, більшість респондентів (45,6 %) обрали «парки відпочинку та гарних краєвидів», на другому місці (24,1 %) — «парк — осередок біорізноманіття». Саме ці два напрями ідейно відображають природні парки, які найбільше сприяють відпочинку населення, а тому й позитивно впливають на розвиток міського та районного економічного простору саме через популярність у громадян. Прилеглі заклади матимуть більше попиту серед відвідувачів, а житлові райони матимуть більшу цінність (рис. 10).

10. Далі розглянемо об'єктивну інформацію про респондентів. Що стосується вікових категорій опитаних, можемо побачити їхній розподіл на діаграмі (рис. 11): основну частку респондентів становлять активні категорії населення: віком від 30 до 49 років (59,7 %), та віком 16—29 років (24,7 %). Ми дізнались позицію активної частки населення, тому можемо визначити перспективні шляхи розвитку парків з точки зору потреб громадян, які найбільше залучені до соціальних та економічних процесів. Пропозиції щодо паркового благоустрою матимуть значення і для економічного розвитку міст.

Кількість зібраних відповідей анкетування (320 анкет) замала, щоб робити остаточні висновки. Тому можна виділити лише основні тенденції щодо вподобань жителів України стосовно благоустрою парків. З метою логічного завершення дослідження, автор робить акцент не на самих результатах, а методиці опитувань як інструменті оцінювання міських парків. Запропонована методика ґрунтується на присвоєнні балів, які надаються залежно від процентного значення варіантів відповідей. Сенса оцінювання полягає у представленні отриманих результатів опитувань щодо визначенні ступеня значення параметрів середовища парків. Ідею використання балів для означення параметрів за ступенем їхньої значимості запозичено з підходу швидкої оцінки екосистемних послуг водно-болотних угідь (RAWES), який представлено у науковій доповіді О.Є. Рубеля, А.А. Жихаревої та Н.М. Резніченко [14]. Наведемо нижче основні значення запропонованої бальної оцінки залежно від відсоткового значення параметра серед усіх варіантів відповідей:

0—10 — зовсім не є важливим / варіант неактуальний (1 бал);

11—30 — не є основним (2 бали);

31—50 — має деяке значення, варто звернути увагу (3 бали);

51—70 — є актуальним (4 бали);

71—90 — має велике значення (5 балів);

91—100 — має першочергове значення (6 балів).

Аналіз відповідей проведемо для міст, які набрали найбільші кількості відповідей: Київ (38), Одеса (29), Львів (26), Селидове (72) та Українськ (45). Під час проведення аналізу щодо важливості показників, запропонованих в анкеті, згрупуємо питання у дві таблиці, одна

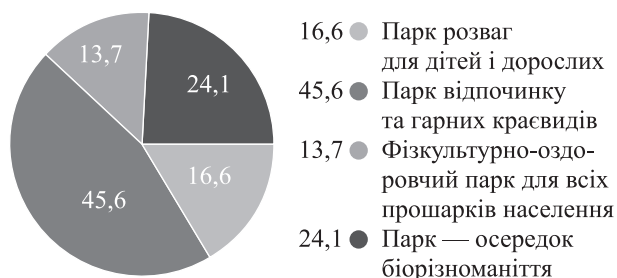

Рис. 10. Перспективні напрями розвитку парків з погляду респондентів, %

Джерело: складено автором.

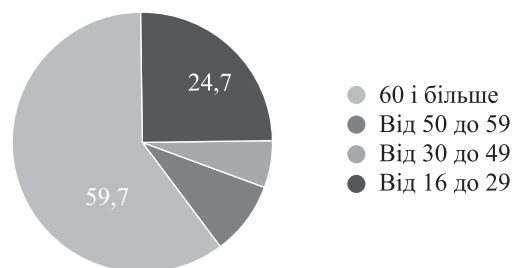

Рис. 11. Розподіл респондентів за віковими категоріями, %

Джерело: складено автором.

з яких характеризує споживацький потенціал парків (табл. 1), а інша — споживацькі переваги громадян відносно парків (табл. 2).

Отже, серед представлених міст найвідвідуванішими є парки Львова. Це може свідчити про більш-меншу доступність парків міста для громадян, а також прийнятний рівень їхньої підтримки. Тривожним сигналом для паркового господарства та інфраструктури міста загалом є наявність такого факту, за якого парки зовсім не відвідуються, що можемо спостерігати у місті Українськ. Даний факт свідчить, по-перше, про територіальну недоступність парків, а по-друге, він тісно пов'язаний із рівнем інфраструктури. Недоглянуті та покинуті парки нерідко стають небезпечними місцями для поодиноких відвідувачів, тому просто оминаються громадянами.

Основними цілями відвідування є спокійні прогулянки, особливо даний варіант відповіді пріоритетний серед респондентів найбільших і великих міст — Києва, Одеси та Львова. За сумарною бальною оцінкою найвищу кількість балів набрали: спокійні прогулянки (24), прогулянки з дитиною (16) та зустрічі з друзями (15).

Найвищі суми балів у всіх містах отримали фактори зниження відвідуваності: відсутність

вільного часу (16), недоглянутість території парку (14), відсутність парку в районі проживання (12).

Підсумуємо споживацькі переваги громадян, на основі аналізу яких можна виділити пріоритетні напрями розвитку міських парків (табл. 2).

Характеризуючи фактори, що сприяють позитивним враженням, найвагомішими можна визначити такі: у природній складовій — багатство зелених насаджень (27 балів) і мікрокліматичні характеристики парків (22 бали); в інфраструктурній складовій — доглянутість території і наявність необхідної інфраструктури

(по 21 балу); серед архітектурно-планувальних рішень найвагомішим є раціональне зонування парку (20 балів). Серед факторів, що характеризують дискомфорт, можна виділити: показники неестетичності — засміченість (29 балів) та занедбані насадження (23 бали); показники фізичного дискомфорту — відсутність інфраструктури (23 бали); показники небезпеки — відсутність патрульних на території парку (19 балів); показники психологічного дискомфорту — галасливі компанії (18 балів).

Представлена методика оцінки стану та актуальних перспектив парків на основі соціо-

Таблиця 1. Показники відвідування та споживацький потенціал парків Києва, Одеси, Львова, Селидового та Українська

Питання та критерії оцінки	Відсоткові показники та експертні оцінки по містах									
	Київ		Одеса		Львів		Селидове		Українськ	
	%	оцінка	%	оцінка	%	оцінка	%	оцінка	%	оцінка
<i>Частота відвідування міських парків</i>										
Не ходжу до парків	0	1	0	1	0	1	1	1	13	2
Рідко (2—3 рази/рік)	2	1	7	1	0	1	12	2	3	1
Нечасто (4—8 рази/рік)	10	1	11	2	4	1	11	2	9	1
Не дуже часто (1—2 рази/місяць)	23	2	24	2	19	2	15	2	17	2
Досить часто (1—2 рази/тиждень)	65	4	58	4	77	5	61	4	58	4
<i>Частота відвідування міських парків</i>										
Спортивні заняття	31	3	17	2	19	2	21	2	13	2
Прогулянка з дитиною	29	2	38	3	42	3	43	3	73	5
Спокійна прогулянка	97	6	97	6	77	5	33	3	55	4
Творчість	16	2	7	1	30	2	0	1	9	1
Прогулянка з домашніми тваринами	13	2	7	1	15	2	0	1	11	2
Пікнік	39	3	24	2	30	2	0	1	6	1
Зустріч з друзями	63	4	48	3	65	4	1	1	44	3
Культурно-розважальні заходи	16	2	41	3	50	3	4	1	13	2
<i>Частота відвідування міських парків</i>										
Відсутність вільного часу	52	4	65	4	42	3	33	3	15	2
Відсутність парку в районі проживання	42	3	27	2	30	2	10	1	53	4
Відсутність транспортного сполучення	16	2	20	2	8	1	0	1	4	1
Відсутність розваг	3	1	0	1	0	1	32	3	31	3
Відсутня інфраструктура	3	1	3	1	8	1	27	2	37	3
Недоглянуті парки	31	3	20	2	4	1	65	4	66	4
<i>Частота відвідування міських парків</i>										
Не зміниться	3	1	0	1	4	1	1	1	9	1
Буду більше часу проводити на свіжому повітрі	55	4	55	4	61	4	54	4	58	4
Почну займатись спортом	5	1	4	1	4	1	0	1	4	1
Покращиться якість відпочинку	39	3	41	3	35	3	46	3	31	3

Джерело: розробка автора на основі власного дослідження.

логічних опитувань є універсальною, тому що може бути використана для будь-якої анкети. Анкети можна формувати залежно від актуальності вирішення проблем щодо паркового благоустрою. Як можемо зазначити, важливою ха-

рактеристикою парків для містян є стан їхньої природної складової, можливість отримання найширшого спектра екосистемних послуг та відповідно — позитивних вражень. Тому вважаємо, що організаційні рішення щодо забез-

Таблиця 2. Споживацькі переваги громадян до парків Києва, Одеси, Львова, Селидове й Українська

Питання та критерії оцінки	Відсоткові показники та експертні оцінки по містах									
	Київ		Одеса		Львів		Селидове		Українська	
	%	оцінка	%	оцінка	%	оцінка	%	оцінка	%	оцінка
<i>Фактори, що викликають сприятливі враження у міських парках</i>										
<i>Якість природної складової:</i>										
багато зелених насаджень	92	6	90	5	96	6	83	5	84	5
біологічне різноманіття	75	5	48	3	85	5	27	2	40	3
мікрокліматичні характеристики	81	5	79	5	77	5	57	4	49	3
наявність водойм	55	4	48	3	61	4	40	3	29	2
<i>Якість інфраструктури:</i>										
доглянутість	60	4	82	5	73	5	70	4	73	5
наявність інфраструктури	60	4	90	5	69	4	69	4	62	4
спортивне оснащення	18	2	41	3	27	2	55	4	35	3
наявність вбиральні	42	3	59	4	54	4	41	3	40	3
розваги	16	2	31	3	30	2	51	4	51	4
<i>Архітектурно-планувальні рішення:</i>										
зонування парку	50	3	62	4	61	4	57	4	73	5
транспортне сполучення	29	2	45	3	35	3	19	2	9	1
зв'язок з різними частинами міста через мережу парків	37	3	34	3	69	4	30	2	11	2
<i>Фактори, що створюють дискомфорт у міських парках</i>										
<i>Неестетичність:</i>										
занедбані насадження	47	3	72	5	54	4	90	5	93	6
засміченість	100	6	100	6	88	5	91	6	93	6
нефункціональна інфраструктура	31	3	41	3	35	3	46	3	55	4
<i>Фізичний дискомфорт:</i>										
відсутність вбиральні	23	2	27	2	23	2	47	3	44	3
відсутність інфраструктури	63	4	79	5	65	4	75	5	73	5
<i>Показники небезпеки:</i>										
наявність шахраїв	65	4	62	4	58	4	46	3	51	4
відсутність патрульних	21	2	24	2	27	2	43	3	31	3
<i>Психологічний дискомфорт:</i>										
скупчення людей	29	2	24	2	35	3	11	2	11	2
вигол собак	23	2	27	2	27	2	36	3	33	3
галасливі компанії	71	5	41	3	58	4	32	3	37	3
<i>Парк вашої мрії</i>										
Парк розваг для дітей і дорослих	3	1	0	1	0	1	30	2	44	3
Парк відпочинку і гарних краєвидів	54	4	80	5	50	3	43	3	24	2
Фізкультурно-оздоровчий	5	1	3	1	8	1	14	2	22	2
Парк — осередок біорізноманіття	38	3	17	2	42	3	13	2	10	1

Джерело: розробка автора на основі власного дослідження.

печення парків мають спиратись на потреби паркових екосистем і сприяти посилення їхніх корисних функцій. Рішення для вдосконалення паркового простору можна знайти у статті автора [15].

Висновки. На сьогодні в Україні з боку держави приділяється мало уваги соціальній складовій паркового середовища — вивченню контингенту відвідувачів, їхніх потреб, очікування, проблем у використанні наявних парків тощо. Крім того, мала кількість зібраних анкет вказує на низький рівень залучення суспільства до обговорення благоустрою міського простору та наявних потреб. Тому на основі аналізу анкет можна визначити лише загальні пріоритетні напрями вдосконалення та вирішення проблем у парковому господарстві. Насамперед у багатьох містах існує проблема доступності парків для населення, і тут необхідно підкреслити розбіжність для малих і великих міст України. Для мегаполісів і великих міст актуальним буде вирішення територіального розташування парків у доступності місць роботи та проживання, створення зелених коридорів для пересування по місту, використання простору парків для організації зустрічей, організованих занять спортом і творчістю. На дану потребу вказує підвищений відсоток відповідей: «відсутність транспортного сполучення», «важливість сполучення з іншими районами міста». Темп життя мегаполісів вимагає включення зелених просторів міста до суспільного життя громадян, щоб зробити його комфортнішим та зменшити кількість стресогенних факторів повсякдення (простій у заторах, пересування по неприглядних і спекотних вулицях, постійне перебування у закритих приміщеннях, зокрема

зі скупченням людей). У малих містах спостерігається низький розвиток паркового господарства, на що вказує наявність значного відсотка відповідей: «зовсім не відвідую парки», «низький розвиток інфраструктури».

У рамках статті представлено детальні результати опитування та бальної оцінки. Однак автор наголошує на важливості комплексного підходу до сучасних викликів модернізації міських парків, де соціально-економічний добробут — лише один із напрямів упровадження інновацій.

Перспектива подальших досліджень полягає у формуванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення сучасної сфери зеленого господарства в Україні. Рекомендації будуть спрямовані, по-перше, на збереження і посилення функцій паркових екосистем, а по-друге, сприятимуть розбудові комфортного простору парків для відвідувачів і економічної привабливості для міста.

Автор висловлює подяку всім, за чиєї технічної підтримки та щирої зацікавленості стало можливим проведення соціологічного опитування громадян України через сторінки мережі Facebook, а саме: кафедри ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства та урбоекології Національного лісотехнічного університету України, кафедри дизайну і теорії мистецтва Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кафедри екології та збалансованого природокористування Національного університету «Львівська політехніка», Науковому товариству Одеського державного екологічного університету та ін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Петренко-Лисак А., Черногуб Н. Методичні рекомендації з проведення онлайн опитувань громадськості при плануванні громадських просторів. 2020. 11 с. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-for-online-questionnaires-regulations-on-public-spaces-deve/1680a09788> (дата звернення: 10.07.2022).
2. Küller R. Environmental assessment from a neuropsychological perspective. In T. Gärling & G. Evans (eds.). *Environment, cognition and action: An integrated approach*. Oxford University Press, 1991. P. 111–147.
3. Riechers M., Noack E. M., Teja Tscharntke T. Experts' versus Laypersons' Perception of Urban Cultural Ecosystem Services. *Urban Ecosystems*. 2017. Vol. 20 (3). P. 715–727. <https://doi.org/10.1007/s11252-016-0616-3>
4. Gai S., Fu J., Rong X. & Dai L. Importance-performance analysis and improvement of an urban park's cultural ecosystem services based on users' perspectives: A Beijing case study. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*. 2022. <https://doi.org/10.1080/13467581.2022.2049800>
5. Ковтун В.Д. Соціологія паркобудівництва як напрям галузевої соціології. *Культура і сучасність*. Київ: ДАКККиМ, 2005. Вип. 2. С. 154–160.

6. Ковтун В.Д. Роль і місце парку культури і відпочинку в сфері індустрії розваг. *Нова соціокультурна реальність в Україні: теорія, методологія, практика: зб. матеріалів Всеукр. наук. конф.* (м. Київ, 22—23 квіт. 2008 р.). 2008. С. 63—67.
7. Ключко Ю.М., Ковтун В.Д., Троєльнікова Л.О., Цимбалюк Н.М. Культурно-дозвілєва сфера України: динаміка змін та перетворень: монографія. Київ: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2003. 180 с.
8. Копієвська О. Р. Соціально-культурні аспекти організації діяльності парків в країнах зарубіжжя: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 1999. 19 с.
9. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах. Київ: Кондор, 2005. 408 с.
10. Ковтун В.Д. Перспективи соціологічних досліджень паркової сфери. *Культурологічна думка*. 2010. № 2. С. 173—178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2010_2_27 (дата звернення: 10.07.2022).
11. Кузнецов С.І. Біоекологічні засади садово-паркового будівництва: минуле, сучасне, майбутнє. *Інтродукція рослин, збереження та збагачення біорізноманіття в ботаничних садах і дендропарках: матеріали Міжнар. наук. конф.* Київ: Фітосоціоцентр, 2010. С. 71—73.
12. Клименко Ю.О., Кузнецов, С.І., Черняк. В.М. Старовинні парки України загальнодержавного значення. Частина І. Полісся та Лісостеп. Тернопіль: Мандрівець, 1996. 106 с.
13. Publications & Research. *The National Recreation and Park Association (NRPA)*. <https://www.nrpa.org/publications-research/> (дата звернення: 10.07.2022).
14. Рубель О.Є., Жихарева. А.А., Резніченко Н.М. Тенденції формування інноваційних засад розвитку екосистемних послуг в Україні та ЄС як складової «зеленої економіки»: Наукова доповідь. Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеса, 2018. 26 с.
15. Vernihorova N. Institutional prerequisites for organizational and economic quality assurance of ecosystem services of city parks. *Three Seas Economic Journal*, 2021. Vol. 2. № 3. P. 8—15. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-3-2>

Надійшла 19.07.2022

REFERENCES

1. Petrenko-Lysak A., Chornohub N. Metodychni rekomendatsii z provedennia onlain opytuvan hromadskosti pry planuvanni hromadskykh prostoriv. 2020. 11 s. URL: <https://rm.coe.int/guidelines-for-online-questionnaires-regulations-on-public-spaces-deve/1680a09788> [in Ukrainian].
2. Küller R. Environmental assessment from a neuropsychological perspective. In T. Gärling & G. Evans (eds.). *Environment, cognition and action: An integrated approach*. Oxford University Press, 1991. P. 111—147.
3. Riechers M., Noack E. M., Teja Tschardt T. Experts' versus Laypersons' Perception of Urban Cultural Ecosystem Services. *Urban Ecosystems*. 2017. Vol. 20 (3). P. 715—727. <https://doi.org/10.1007/s11252-016-0616-3>
4. Gai S., Fu J., Rong X. & Dai L. Importance-performance analysis and improvement of an urban park's cultural ecosystem services based on users' perspectives: A Beijing case study. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*. 2022. <https://doi.org/10.1080/13467581.2022.2049800>
5. Kovtun V.D. Sotsiologhiia parkobudivnytstva yak napriam haluzevoi sotsiologhii. *Kultura i suchasnist*. Kyiv: DAKKKiM, 2005. Iss. 2. P. 154-160 [in Ukrainian].
6. Kovtun V.D. Rol i mistse parku kultury i vidpochynku v sferi industrii rozvah. *Nova sotsiokulturna realnist v Ukraini: teoriia, metodolohiia, praktyka: zb. materialiv Vseukr. nauk. konf.* (m. Kyiv, 22—23 kvit.nia 2008 r.). 2008. P. 63—67 [in Ukrainian].
7. Kliuchko Yu.M., Kovtun V.D., Troielnikova L.O., Tsymbaliuk N.M. Kulturno-dozvillieva sfera Ukrainy: dynamika zmin ta peretvoren: monohrafiia. Kyiv: Derzhavna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 2003. 180 p. [in Ukrainian].
8. Kopiiievska O. R. Sotsialno-kulturni aspekty orhanizatsii diialnosti parkiv v krainakh zarubizhzhia: avtoref. ... kand. ped. nauk: 13.00.06. Kyiv, 1999. 19 p. [in Ukrainian].
9. Petrova I.V. Dozvillia v zarubizhnykh krainakh. Kyiv: Kondor, 2005. 408 p. [in Ukrainian].
10. Kovtun V.D. Perspektyvy sotsiologichnykh doslidzhen parkovoi sfery. *Kulturolohichna dumka*. 2010. No. 2. P. 173—178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2010_2_27 [in Ukrainian].
11. Kuznietsov S.I. Bioekolohichni zasady sadovo-parkovoho budivnytstva: mynule, suchasne, maibutnie. *Introduktsiia roslin, zberezhenia ta zbahachennia bioriznomanittia vbotanichnykh sadakh i dendroparkakh: materialy. Mizhnar. nauk. konf.* Kyiv: Fitosotsiotsentr, 2010. P. 71-73 [in Ukrainian].
12. Klymenko Yu.O., Kuznietsov, S.I., Cherniak. V.M. Starovynni parky Ukrainy zahalnoderzhavnoho znachennia. Chastyna I. Polissia ta Lisostep. Ternopil: Mandrivets, 1996. 106 p. [in Ukrainian].
13. Publications & Research. *The National Recreation and Park Association (NRPA)*. <https://www.nrpa.org/publications-research/>
14. Rubel O.Ie., Zhykhareva. A.A., Reznichenko N.M. Tendentsii formuvannia innovatsiinykh zasad rozvytku ekosystemnykh posluh v Ukraini ta YeS yak skladovoi "zelenoi ekonomiky". Naukova dopovid. Instytut problem rynku ta ekonomiko-ekolohichnykh doslidzhen NAN Ukrainy. Odessa, 2018. 26 p. [in Ukrainian].
15. Vernihorova N. Institutional prerequisites for organizational and economic quality assurance of ecosystem services of city parks. *Three Seas Economic Journal*, 2021. Vol. 2. No. 3. P. 8-15. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2021-3-2>

Received 19.07.2022

N.V. Vernihorova

State Organization “Institute of market and economic&ecological research of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5968-4211

ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC SUPPORT OF URBAN PARKS OF UKRAINE BASED ON POLLS

The development of comfortable urban parks is impossible without determining the priority needs and preferences of citizens. With the increasing pace of urbanization and the density of urban population, public green spaces must be designed to meet the needs of different categories and segments of the population. This is a difficult task, given the significant demand of urban parks, and the limited nature of their areas. Therefore, in order to increase the public and economic effects, the planning of park space must take into account consider the opinion of citizens. The purpose of this article is to present the results of sociological research in Ukraine on the satisfaction of the local parks and the formation of a universal and simple methodology of the questionnaire survey analysis. The research is based on the foreign experience of questioning the improvement of city parks and theoretical works of Ukrainian and foreign scientists on the importance of park space in cultural life. The accessibility of the questionnaire survey and its simple interpretation will allow in the future to introduce the survey in the practice of state and public institutions. The task of the questionnaire survey is to simplify the connection between state institutions and the public, to increase the level of mutual understanding and interaction. The following research methods were used in the article: questionnaire survey using electronic communication resources, analytical method and logical generalization. The questionnaire survey is constructed in such a way as to show the consumer potential of existing parks and consumer preferences of visitors. By comparing these characteristics in the analysis, you can understand how existing park facilities meet the needs of citizens. In the process of the questioning, there were revealed the problems of surveys in Ukraine, as well as some priority features of the needs of citizens in the use of parks for residents of large and small cities, the current problems in the improvement of green areas of the main categories of cities in Ukraine. In order to disseminate the experience of questionnaire surveys in the field of park improvement and to increase the popularity of this method of public relations, a universal method of assessing the results of the survey was proposed, which is acceptable in the evaluation of any questionnaire, easy to use and gives a clear understanding of the priority of certain areas. The work aims to embody an integrated approach to park improvement, in which green spaces are seen as important public space in cities, so they are designed and modernized with the participation of public opinion.

Keywords: park improvements, citizen needs assessment, questionnaire survey and economic solutions, urban space development.